

ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ГІДРОБІОНТИ ЯК ОБ'ЄКТИ УТРИМАННЯ У ШКІЛЬНОМУ АКВАРІУМІ

Вискушенко Дмитро Андрійович

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи

Максименко Юлія Вікторівна

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи

Андрійчук Тамара В'ячеславівна

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри екології та географії

Макаревич Лія Віталіївна

студент
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Ні в кого не викликає сумнівів, що спостереження за світом природи є надзвичайно цікавим, захоплюючим і, навіть, корисним процесом як для дітей, так і для дорослих. Тому всі рекомендації щодо облаштування аудиторій та інших навчальних приміщень у школах наголошують на необхідності облаштування їх кімнатними рослинами, тераріумами, клітками з птахами та ссавцями або ж акваріумами. На наш погляд, саме акваріум повинен стати центральним елементом при цьому, адже у ньому одночасно утримують і рослини, і тварини. Більше того, акваріум є моделлю відкритої екосистеми і тому дає уявлення учням про реальні процеси, що протікають у навколишньому середовищі, про кругообіг речовин та зв'язки різних рівнів у біоценозах. Крім того, гідробіонти можуть бути застосовані у якості наочностей при вивченні відповідних тем на уроках природознавства та біології.

Чинне в Україні «Положення про куточок живої природи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів» [1] містить рекомендації щодо організації роботи у цьому напрямку, а також перелік видів, рекомендованих для утримання. Слід зазначити, що цей документ було прийнято ще у серпні 2002 року. На два десятиліття доступні для легкого утримання види суттєво оновилися. Адже з однієї сторони у школі можна утримувати й екзотичні і часто досить дорогі види, а з іншого боку потрібно враховувати реальні можливості сучасної системи освіти.

Ще з кінця 80-их років минулого століття у країнах Західної Європи, США, Канади та Японії почали набувати популярності прісноводні креветки. У даний час акваріумна індустрія пропонує низку видів креветок. Найпростішою щодо утримання та розведення є, на наш погляд, прісноводна креветка *Neocaridina*

heteropoda. В першу чергу цей вид є фітофагом, який харчується в основному водоростями і рослинним матеріалом. Проте, він також може живитися органічними речовинами і мікрофауною, які ростуть на листках рослин, каменях або склі в акваріумі. Цей гідробіонт досить невеликого розміру – зазвичай близько 2 см і якщо у акваріумі немає його ворогів та наявна достатня кількість укриттів, досить легко і швидко самостійно розмножується без будь-яких зусиль зі сторони акваріуміста. Крім того, на даний час виведено досить багато різнокольорових форм цієї креветки – жовта, синя, червона та багато інших. Вони яскраві і цим приваблюють око будь-якого спостерігача. Однак, у згаданому вище Положенні цей вид не вказаний для утримання. Тим не менш, акваріум з неокаридинами за нашими спостереженнями завжди буде окрасою будь-якого приміщення, привертаючи увагу учнів, студентів та й усіх відвідувачів.

Ще однією цікавою для утримання новою групою акваріумних тварин є, на наш погляд, низка риб з генетичною модифікацією Glo Fish. Найбільш поширеними в Україні акваріумними гідробіонтами з цією модифікацією на даний час вважають данію рерію, тернецію та барбуса суматранського. Почали з'являтися у нас і інші види з модифікацією Glo Fish, однак поки що вони значно менш розповсюджені. Glo Fish, як відомо, є запатентованим способом генетичної модифікації тварин шляхом введення деяких генів низки кишковопорожнинних та інших гідробіонтів. Спочатку такі видозмінені тварини було запропоновано використовувати як тест-об'єкти при дослідженні забруднень водного середовища. Але потрапивши у поле зору фахівцям акваріумної індустрії, ці тварини швидко стали широко використовуватись як об'єкти утримання у прісноводному акваріумі. На відміну від вихідних форм, тварини з модифікацією Glo Fish здатні світитися у ультрафіолеті, набувають, залежно від введеного гену, різнокольорового забарвлення та залишаються відносно легкими в утриманні та розведенні. Все це призвело до того, що зоомагазини у наш час пропонують не скільки традиційні вихідні форми зазначених вище гідробіонтів, скільки їх генетично модифіковані варіації різного кольору.

Таким чином, ми пропонуємо для утримання у шкільному куточку живої природи нових гідробіонтів, яких немає у Додатку 3 «Список тварин, рекомендованих для утримання в куточку живої природи» Положення про куточок живої природи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів у зв'язку з тим, що ці тварини з одного боку є досить легкими в утриманні навіть для початківців, а з другого – мають дуже ефектний вигляд і, безперечно, викликають захоплення у всіх, хто за ними спостерігає.

Література

1. Про затвердження Положення про куточок живої природи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0715-02#Text>